

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

શ્રીકાંત આનંદરાવ ભોસલે

વિરુદ્ધ

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય

સપ્ટેમ્બર ૨૬, ૨૦૦૨

[વાય. કે. સભરવાલ અને એચ. કે. સેમા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦; કલમ ૮૪:

ગાંડપણ-હકદાર બનવાનો લાભ, અપવાદનો લાભ લેવાનો દાવો કરવા માટે ગાંડપણ સાબિત કરવા માટે ગુનાના સમયે આરોપીની માનસિક સ્થિતિનું સંજોગો પરથી અનુમાન લગાવવું-માનસિક બીમારીથી પીડિત આરોપીએ તેની પત્ની સાથે ઝઘડો કર્યો અને તેના માથા પર માર માર્યો જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું-સંજોગોમાં, વાજબી નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે કે આરોપી ગુના સમયે ભ્રમમાં હતો-તેથી, તે કલમ ૮૪-પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ હેઠળ સામાન્ય અપવાદોનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે; કલમ ૧૦૫ .

આરોપી-અપીલકર્તાએ તેની પત્ની સાથે ઝઘડો કર્યો અને તેના માથા પર ગ્રાઈન્ડીંગ પથ્થરથી માર્યો.પરિણામે તેણીનું મૃત્યુ થયું હતું.ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ ગુના માટે દોષી ઠેરવ્યો હતો અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે દોષિત ઠેરવવા અને સજાની પુષ્ટિ કરી હતી.આથી આ અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તા વતી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપી તેની પત્નીની હત્યા કરતી વખતે ગાંડપણથી પીડાતો હતો અને તેથી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ હેઠળ સામાન્ય અપવાદોનો લાભ મેળવવાનો હકદાર છે. રાજ્ય વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપીએ ભારે ગુસ્સામાં તેની પત્નીની હત્યા કરી હતી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યું ૧. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦૫ હેઠળ કેસને કલમ ૮૪ના દાયરામાં લાવવાના સંજોગોના અસ્તિત્વને સાબિત કરવાનો બોજ આરોપી પર છે; કોર્ટ આવા સંજોગોની ગેરહાજરીની

ધારણા કરશે.નિઃશંકપણે, અપરાધ કરતી વખતે આરોપીની માનસિક સ્થિતિ સાબિત થવી જોઈએ જેથી અપવાદનો લાભ મેળવી શકાય.ઘટના પહેલા અને પછી મનની અસ્વસ્થતા સાબિત થાય છે.ગુનાના સમયે આરોપીની માનસિક સ્થિતિ અંગે, સામાન્ય રીતે તે સંજોગો પરથી અનુમાન લગાવવાનું એક પાસું હશે.વધુમાં, આરોપી પર પુરાવાના ભારણનું સ્વરૂપ તે કરતાં વધારે નથી જે દીવાની કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર પર હોય છે.[૬૧૭-A; ૬૧૮-F, G, H; ૬૧૯-A]

દહ્યાભાઈ છગનભાઈ ઠક્કર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, [૧૯૬૪] ૭ એસ. સી. આર. ૩૬૧ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨. તાત્કાલિક કેસમાં, તે સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના પ્રકાશમાં જોવામાં આવેલા સંજોગોની સંપૂર્ણતા છે કે અપીલકર્તા પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયાથી પીડાતો હતો.તે સાબિત થયું છે કે માનસિક બીમારીનો પારિવારિક ઇતિહાસ હતો.આરોપી-અપીલકર્તા અને તેના પિતા આ બીમારીથી પીડાતા હતા.કેસના સંજોગો પરથી સ્પષ્ટપણે વાજબી રીતે નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે કે અપીલકર્તા ગુનો કરતી વખતે ભ્રમમાં હતો.તેઓ બિમારીના હુમલા હેઠળ હતા.ક્રોધ સિદ્ધાંત કે જેના પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે તે સ્કિઝોફ્રેનિયા હુમલા હેઠળ નકારી શકાય નહીં.અપીલકર્તા પર બોજની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને,

અપીલકર્તાએ પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦૫ દ્વારા જરૂરી સંજોગોનું અસ્તિત્વ સાબિત કર્યું છે જેથી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ નો લાભ મેળવી શકાય. આમ, આ ગુનો અતિશય ગુસ્સાના પરિણામે કરવામાં આવ્યો ન હતો. એક વાજબી શંકા છે કે ગુનાના સમયે, અપીલકર્તા માનસિક અસ્વસ્થતાને કારણે કૃત્યની પ્રકૃતિને જાણવામાં અસમર્થ હતો અને તેથી તે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ નો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે. અપીલકર્તાની દોષિતતા અને સજાને ટકાવી શકાતી નથી.

[૬૧૯-ઈ-એચ; ૬૨૦-એ]

મોદીના તબીબી ન્યાયશાસ્ત્રનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:૨૦૦૦ નો ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૮૦.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૮૯/૯૫ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ૨૬.૬.૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

શ્યામલા પપ્પુ, (એસી), શકીલ અહમદ (એસી) અને આર. કૃષ્ણમૂર્તિ, અપીલકર્તા માટે.

પ્રતિવાદી વતી અરુણ, નરેશ કુમાર અને વી. એન. રઘુપતિ.

અદાલતનો ચુકાદો સભરવાલ, ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અપરાધ કરતી વખતે અપીલકર્તાનું ગાંડપણ એ મુખ્ય અરજી છે જે અમારી સમક્ષ દોષિત ઠેરવવા અને સજા બદલવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાને સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતા (આઈ. પી. સી.) ની કલમ ૩૦ ૨ હેઠળ ગુનાનો દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો છે અને આજીવન કેદની સજા સંભળાવવામાં આવી છે.દોષિત ઠેરવવા અને સજા વિરુદ્ધની અપીલ હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી, આ અપીલ રજા આપવા પર દાખલ કરવામાં આવી છે.

ટૂંકમાં કહીએ તો, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ એ છે કે અપીલકર્તા પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતો.તેમણે અને સુરેખાએ ૧૯૮૭માં લગ્ન કર્યા હતા.ઘટનાની તારીખે તેઓ તેમની દીકરી સાથે પોલીસ ક્વાર્ટરમાં રહેતા હતા.૨૪ એપ્રિલ, ૧૯૯૪ની સવારે પતિ-પત્ની વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો.જ્યારે સુરેખા બાથરૂમમાં કપડાં ધોઈ રહી હતી, ત્યારે અપીલકર્તાએ તેના માથા પર ગ્રાઈન્ડીંગ પથ્થરથી માર્યો હતો.અપીલકર્તાને પોલીસ તરત જ ક્વાર્ટર ગાર્ડ પાસે લઈ ગઈ હતી.સુરેખાને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવી હતી.તે મૃત હાલતમાં મળી આવી હતી.સામાન્ય તપાસ પછી, અપીલકર્તા પર તેની પત્નીની

હત્યાના ગુના માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

પુરાવાઓ મુલ્યાંકન પર, અપીલકર્તાને સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે ફરીથી પુરાવાનું મુલ્યાંકન કયુ હતુ.સેશન્સ કોર્ટના ચુકાદાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.અમે વિદ્વાન કાઉન્સીલને સાંભળી છે અને રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યો છે.અમારા મતે પણ, અપીલકર્તાએ તેની પત્નીની હત્યા કરી તે સાબિત કરવા માટે પૂરતા નક્કર પુરાવા છે.

હવે, ધ્યાનમાં લેવાનું એકમાત્ર પાસું અપીલકર્તાના ગાંડપણનો બચાવ છે.તે બચાવ પક્ષને સેશન્સ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટની તરફેણ મળી નથી.ન્યાયમિત્ર તરીકે હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. શ્યામલા પપ્પુએ ભારપૂર્વક અને નિપુણતાથી દલીલ કરી છે કે અપીલકર્તા તેની પત્નીની કથિત હત્યા સમયે ગાંડપણથી પીડાતો હતો અને તેથી, આઈપીસીની કલમ ૮૪માં સમાવિષ્ટ સામાન્ય અપવાદનો લાભ મેળવવાનો હકદાર હતો. સમાન ઉગ્રતા અને ક્ષમતા સાથે, શ્રી અરુણ પેડનેકરે દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તાએ તેની પત્નીની હત્યા ગાંડપણને કારણે નહીં પરંતુ ભારે ગુસ્સાને કારણે કરી હતી, જે ગાંડપણથી અલગ છે.ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓ પર આધાર રાખતા

રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા, ઘટનાની તારીખ પહેલાં, તેની પત્ની સાથે ઝઘડો કરતો હતો; વધુ પડતો દારૂ પીતો હતો અને ઉત્તેજિત થતો હતો અને આ પુરાવા સાબિત કરે છે કે તે સ્વભાવથી ભારે ગુસ્સો ધરાવતો માણસ હતો.ભારે ગુસ્સામાં તેણે તેની પત્નીની હત્યા કરી હતી.

બીજી બાજુ, મનની અસ્વસ્થતાની દલીલને સ્થાપિત કરવા માટે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે ડૉ. અરુણ (ડીડબલ્યુ ૨) અને ડૉ. પ્રમોદ (ડીડબલ્યુ ૩) ના નિવેદનો તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું.કેસનો ઇતિહાસ અને અન્ય સાબિત થયેલા તબીબી રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે અપીલકર્તા પેરાનોઇડ સ્કિઝોફ્રેનિયાથી પીડાતો હતો.આ બિમારીની સારવાર માટે તેઓ ૨૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૩થી ૫ નવેમ્બર, ૧૯૯૩ સુધી સરકારી હોસ્પિટલમાં ઇન્ડોર પેશન્ટ હતા.તે વધુ સ્થાપિત થાય છે કે તેઓ ઓછામાં ઓછા ૨૦મી એપ્રિલ, ૧૯૯૨થી આ રોગથી પીડાતા હતા.૨૦મી એપ્રિલ, ૧૯૯૨ના રોજ ડી. ડબલ્યુ. ૩ દ્વારા તેમની તપાસ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે તેઓ તેમની પત્ની સાથે આ ડૉક્ટરની મુલાકાત લેવા ગયા હતા.એવું પણ સાબિત થયું છે કે ૨૭મી જૂન, ૧૯૯૪થી ૫મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૪ સુધી ૨૫ વખત તેમને તેમની માનસિક બિમારીની સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા

હતા.ડી. ડબલ્યુ. ૨ એ નિવેદન કર્યું કે અપીલકર્તાની તેમના દ્વારા ૨૭મી ઓક્ટોબર, ૧૯૯૩ના રોજ તપાસ કરવામાં આવી હતી.તે શંકાસ્પદ વિચાર સતામણી ભ્રમણા, ઊંઘની ખોટ અને ઉત્તેજનાથી પીડાતો હતો અને તેને પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયા તરીકે નિદાન કરવામાં આવ્યું હતું.અપીલકર્તા અવારનવાર આશંકિત અને ઉત્સાહિત થતો હતો.ડી. ડબલ્યુ. ૩ એ નિવેદન કર્યું કે ૨૦મી એપ્રિલ ૧૯૯૨ના રોજ તેણે તેની પત્ની દ્વારા લાવવામાં આવેલા અપીલકર્તાની તપાસ કરી.૬૫ વર્ષની ઉંમરે પિતામાં માનસિક બીમારીનો ઇતિહાસ હતો અને ૧૯૮૯માં તેમના પિતા ઘર છોડીને ભાગી ગયા હતા.લોકો તેની માનસિક સ્થિતિનો ફાયદો ઉઠાવીને તેને છેતરતા હતા.લગ્ન પછી તેની માનસિક સ્થિતિ વધુ ખરાબ થઈ ગઈ હતી.તપાસ દરમિયાન તે પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયાથી પીડાતો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.દર્દીને દ્રશ્ય આભાસ (પત્ની અને બાળકોની છબીઓ જોવી) હતી.તેમને ઉપર મુજબ ૨૫ વખત હોસ્પિટલમાં લાવવામાં આવ્યા હતા.પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયા એક માનસિક રોગ છે.તેનું પુનરાવર્તન થઈ શકે છે.જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પેરાનોઈડ ભ્રમમાં હોય છે, ત્યારે તે તેની પ્રવૃત્તિઓ અને તેના પરિણામોથી સંપૂર્ણપણે વાકેફ નથી હોતો.

શું ગુનો કરવો એ ભારે ગુસ્સાનું પરિણામ હતું કે મનની અસ્વસ્થતા એ

નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન છે?

ઉપરોક્ત પુરાવાઓ પરથી એ સાબિત થયું છે કે માનસિક બીમારીનો પારિવારિક ઇતિહાસ હતો.અપીલકર્તાના પિતા ૬૫ વર્ષની ઉંમરે આ બીમારીથી પીડાતા હતા અને ૧૯૮૯માં તેમના પિતા ઘરમાંથી ભાગી ગયા હતા.

પેરાનોઇડ સ્કિઝોફ્રેનિયા શું છે, જ્યારે તે શરૂ થાય છે, તેની લાક્ષણિકતાઓ અને જોખમો શું છે જે આ બિમારીથી વહે છે.પેરાનોઇડ સ્કિઝોફ્રેનિયા, મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, ચોથા દાયકામાં શરૂ થાય છે અને કપટી રીતે વિકસે છે.શંકા એ પ્રારંભિક તબક્કાનું લાક્ષણિક લક્ષણ છે.સંદર્ભના વિચારો આવે છે, જે ધીમે ધીમે સત્તામણીના ભ્રમમાં વિકસે છે.શ્રાવ્ય આભાસ અનુસરે છે, જે શરૂઆતમાં, કાનમાં અવાજો અથવા ઘોંઘાટ તરીકે શરૂ થાય છે, પરંતુ પછીથી દુરુપયોગ અથવા અપમાનમાં બદલાય છે.ભ્રમણાઓ શરૂઆતમાં અનિશ્ચિત હોય છે, પરંતુ ધીમે ધીમે તે સ્થિર અને નિશ્ચિત બની જાય છે, જેથી દર્દીને એવું લાગે છે કે તેને કોઈ અજાણી વ્યક્તિ અથવા કોઈ અલૌકિક એજન્સી દ્વારા સત્તાવણી કરવામાં આવે છે.તે માને છે કે તેના ખોરાકમાં ઝેર આપવામાં આવી રહ્યું છે, તેના રૂમમાં કેટલાક હાનિકારક વાયુઓ ફૂંકવામાં આવે છે, અને

લોકો તેને બરબાદ કરવા માટે તેની વિરુદ્ધ કાવતરું ઘડી રહ્યા છે. સામાન્ય સંવેદનાની વિક્ષેપો આભાસને જન્મ આપે છે, જે સંમોહન, વીજળી વાયરલેસ ટેલિગ્રાફી અથવા અણુ એજન્સીઓની અસરોને આભારી છે. આ પીડાદાયક અને અસંમત આભાસ અને ભ્રમણાઓને કારણે દર્દી ખૂબ જ ચિડાઈ જાય છે અને ઉત્સાહિત થઈ જાય છે. ઘણા લોકો તેની વિરુદ્ધ હોવાથી અને તેના વિનાશમાં રસ ધરાવતા હોવાથી, તે માને છે કે તે એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ માણસ હોવો જોઈએ. આમ ભ્રાંતિનું સ્વરૂપ ફરિયાદીથી ભવ્ય પ્રકારમાં બદલાઈ શકે છે. તે ભવ્યતા, શક્તિ અને સંપત્તિના ભ્રમને મનોરંજન આપે છે, અને સામાન્ય રીતે પોતાને ઘમંડી અને ઉદ્ભૂત રીતે વર્તે છે. દર્દી સામાન્ય રીતે તેના પૈસા અને અભિગમને જાળવી રાખે છે અને ગાંડપણના સંકેતો દર્શાવતો નથી, જ્યાં સુધી વાતચીત ચોક્કસ પ્રકારના ભ્રમણા તરફ નિર્દેશિત ન થાય જ્યાંથી તે પીડાય છે. જ્યારે ભ્રમણાઓ તેના વર્તનને અસર કરે છે, ત્યારે તે ઘણીવાર પોતાના માટે અને અન્ય લોકો માટે જોખમનું કારણ બને છે. [મોટીઝ મેડિકલ જ્યુરિસપ્રુડેન્સ એન્ડ ટોક્સિકોલોજી (૨૨મી આવૃત્તિ)] વધુમાં, મોટીના જણાવ્યા અનુસાર, સ્કિઝોફ્રેનિયાનું કારણ હજુ પણ જાણી શકાયું નથી પરંતુ વારસાગત ભૂમિકા ભજવે છે. બળતરા અને ઉત્તેજના એ બીમારીની અસરો છે. દર્દીના વર્તનને અસર કરતા ભ્રમણા પર, તે પોતાના માટે અને અન્ય લોકો માટે જોખમનું કારણ

બને છે.

તબીબી પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને, રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અરુણ પેડનેકરે ખૂબ જ યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદી પક્ષ એ પ્રશ્ન કરી શકતો નથી કે અપીલકર્તા ગુનાની તારીખ પહેલા અને પછી માનસિક અસ્વસ્થતાથી પીડાતો હતો.અન્યથા પણ, સરકારી ડોક્ટરોના નિવેદનોના ઉપરોક્ત પુરાવાઓ પરથી તે સાબિત થાય છે, જેમણે તબીબી રેકૉર્ડના આધારે જુબાની આપી હોવાનું જણાય છે, કે અપીલકર્તા ગુનો થયાના ઘણા સમય પહેલા પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયાથી પીડાતો હતો અને તે પછી પણ બિમારી ચાલુ રહી હતી.જો કે, શ્રી પેડનેકર દ્વારા જે વિનંતી કરવામાં આવી છે તે એ છે કે અપીલકર્તા એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે તે ગુનો કરતી વખતે માનસિક અસ્વસ્થતાથી પીડાતો હતો.રજૂઆત એ છે કે હકીકત એ છે કે અપીલકર્તા ગુનો કરે તે પહેલાં અથવા પછી બિમારીથી પીડાતો હતો, જ્યારે અપીલકર્તા તે સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હોય કે જ્યારે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે તે તે બિમારીથી પીડાતો હતો.અપીલકર્તા અસ્વસ્થ મનનો હતો અને તેના પરિણામે તે તેના કૃત્યોના પરિણામો જાણવામાં અસમર્થ હતો તે સાબિત કરવાનો બોજ બચાવ પક્ષ પર છે.કલમ ૮૪ આઈ. પી. સી. એ પ્રકરણ IV આઈ. પી. સી. ની

જોગવાઈઓમાંની એક છે જે "સામાન્ય અપવાદો" સાથે સંબંધિત છે.તે કલમ એવી જોગવાઈ કરે છે કે જે વ્યક્તિ, તે કરતી વખતે, માનસિક અસ્વસ્થતાને કારણે, કૃત્યની પ્રકૃતિ જાણવામાં અસમર્થ હોય અથવા તે જે કરે છે તે કાં તો ખોટું છે અથવા કાયદાની વિરુદ્ધ છે, તેના દ્વારા જે કરવામાં આવે છે તે કંઈપણ ગુનો નથી.ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦૫ હેઠળ કેસને કલમ ૮૪ના દાયરામાં લાવવાના સંજોગોના અસ્તિત્વને સાબિત કરવાનો બોજ આરોપી પર છે. ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ, કોર્ટ આવા સંજોગોની ગેરહાજરીની ધારણા કરશે.કલમ ૧૦૫નું ઉદાહરણ (અ) નીચે મુજબ છે:]"(અ) હત્યાનો આરોપી એ આરોપ મૂકે છે કે મનની અસ્વસ્થતાને કારણે તે આ કૃત્યની પ્રકૃતિને જાણતો ન હતો.

સાબિતીનો બોજ 'એ' પર છે.

અપીલકર્તાએ તેના કેસને કલમ ૮૪ના દાયરામાં લાવતા સંજોગોના અસ્તિત્વને સાબિત કર્યું છે કે કેમ તે પ્રશ્નની પરિસ્થિતિની સંપૂર્ણતાથી તપાસ કરવી પડશે.પરિણામે મનની અસ્વસ્થતા, જેના પરિણામો જાણવામાં વ્યક્તિ અસમર્થ હોય છે, તે વ્યક્તિના મનની સ્થિતિ છે, જે સામાન્ય રીતે સંજોગો પરથી અનુમાન કરી શકાય છે.જો, તેમ છતાં,

કોઈ કૃત્ય ભારે ગુસ્સામાં કરવામાં આવે છે અને માનસિક અસ્વસ્થતાના પરિણામે નહીં, તો આરોપી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ માં સમાવિષ્ટ અપવાદના લાભ માટે હકદાર રહેશે નહીં. હકીકતમાં, તે રાજ્ય માટે વિદ્વાન વકીલની દલીલ છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદી પક્ષના પુરાવાએ સ્થાપિત કર્યું છે કે અપીલકર્તા સ્વભાવથી ગુસ્સે વ્યક્તિ હતો અને ભારે ગુસ્સામાં તેણે તેની પત્નીની હત્યા કરી હતી કારણ કે તે સવારે તેમની વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો અને તે બતાવવા માટે કંઈ નથી કે સંબંધિત સમયે અપીલકર્તા પર

પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયાનો હુમલો થયો હતો.

આ તબક્કે, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ નો લાભ મેળવવા માટે આરોપી દ્વારા કરવામાં આવતા બોજની પ્રકૃતિની નોંધ લેવી જરૂરી છે. દહ્યાભાઈ છગનભાઈ ઠક્કર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય [(૧૯૬૪) ૭ એસસીઆર ૩૬૧] કેસમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે કે જો આરોપી અપરાધ કર્યો તે સમયે તે પાગલ હતો તે નિર્ણાયક રીતે સ્થાપિત કરી શક્યો ન હોય, તો પણ અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા પુરાવા આરોપીના મેન્સ રિયા સહિત ગુનાના એક અથવા વધુ ઘટકો અંગે અદાલતના મનમાં વાજબી શંકા પેદા કરી શકે છે અને તે કિસ્સામાં અદાલત આરોપીઓને આ આધાર પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો હકદાર

રહેશે કે ફરિયાદી પક્ષ પર રહેલા પુરાવાના સામાન્ય ભારને મુક્ત કરવામાં આવ્યો ન હતો.ગાંડપણ સાબિત કરવા માટે આરોપી પર સાબિતીનો બોજ તે કરતાં વધારે નથી જે દીવાની કાર્યવાહીના પક્ષ પર આધાર રાખે છે, જે બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સંભાવનાઓનું પ્રાધાન્ય છે.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે:

"ગાંડપણની દલીલના સંદર્ભમાં સાબિતીના બોજનો સિદ્ધાંત નીચેની દરખાસ્તોમાં કહી શકાય:(૧) ફરિયાદી પક્ષે વાજબી શંકા વિના સાબિત કરવું જોઈએ કે આરોપીએ જરૂરી મેન્સ રિયા સાથે ગુનો કર્યો હતો; અને તે સાબિત કરવાનો બોજ હંમેશા સુનાવણીની શરૂઆતથી અંત સુધી ફરિયાદી પક્ષ પર રહે છે.(૨) એક નકારી શકાય તેવી ધારણા છે કે જ્યારે આરોપીએ ગુનો કર્યો ત્યારે તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૮૪ દ્વારા નિર્ધારિત અર્થમાં પાગલ ન હતો. આરોપી અદાલત સમક્ષ તમામ સંબંધિત પુરાવા, દસ્તાવેજ અથવા પરિસ્થિતિજન્ય રજૂ કરીને તેનું ખંડન કરી શકે છે, પરંતુ તેના પર પુરાવાનો બોજ તે કરતાં વધારે નથી જે દીવાની કાર્યવાહીના પક્ષકારો પર હોય છે.(૩) જો આરોપી એ નક્કી કરી શકતો ન હોય કે તેણે ગુનો કર્યો તે સમયે તે પાગલ હતો, તો પણ આરોપી દ્વારા અથવા ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા પુરાવા આરોપીના મેન્સ રિયા સહિત ગુનાના એક અથવા વધુ ઘટકોના સંદર્ભમાં અદાલતના મનમાં વાજબી શંકા પેદા કરી શકે છે

અને તે કિસ્સામાં અદાલત આરોપીને આ આધાર પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો હકદાર રહેશે કે ફરિયાદી પક્ષ પર રહેલા પુરાવાનો સામાન્ય બોજ પુણ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

આ દલીલના સમર્થનમાં કે કેસને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ ના કાર્યક્ષેત્રમાં લાવતા સંજોગોના અસ્તિત્વની ખાતરી કરવા માટેનો નિર્ણાયક મુદ્દો એ સમય છે જ્યારે ગુનો કરવામાં આવે છે, વિદ્વાન વકીલે અગાઉ નોંધાયેલા કેસમાંથી નીચેના ફકરા પર આધાર રાખ્યો હતો:

"જ્યારે કાયદાકીય ગાંડપણની અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે અદાલતે વિચારણા કરવી પડે છે કે શું અપરાધ કરતી વખતે આરોપી, માનસિક અસ્વસ્થતાને કારણે, કૃત્યની પ્રકૃતિ જાણવામાં અસમર્થ હતો કે તે શું કરી રહ્યો હતો જે કાં તો ખોટું હતું અથવા કાયદાની વિરુદ્ધ હતું. આરોપીની માનસિક સ્થિતિની ખાતરી કરવા માટેનો નિર્ણાયક મુદ્દો એ સમય છે જ્યારે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો. શું આરોપી એવી માનસિક સ્થિતિમાં હતો કે જે કલમ ૮૪ ના લાભ માટે હકદાર હોય. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ માત્ર તે સંજોગો પરથી સ્થાપિત કરી શકાય છે જે ગુના પહેલા, હાજરી આપી હતી અને તેનું પાલન કર્યું હતું. નિઃશંકપણે, અપરાધ કરતી વખતે આરોપીની માનસિક સ્થિતિ સાબિત

થવી જોઈએ જેથી અપવાદનો લાભ મેળવી શકાય.

આપણે અગાઉ નોંધ્યું છે કે મનની અસ્વસ્થતા અગાઉની ઘટના અને ઘટનાને અનુસરીને સાબિત થાય છે.રાજ્યના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા તેના પર યોગ્ય રીતે સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી.ગુનાના સમયે આરોપીની માનસિક સ્થિતિ અંગે, અમારા મતે, સામાન્ય રીતે તે સંજોગો પરથી અનુમાન લગાવવાનું એક પાસું હશે.વધુમાં, અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, આરોપી પર પુરાવાના ભારણનું સ્વરૂપ તે કરતાં વધારે નથી જે દીવાની કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર પર હોય છે.

હાથમાં રહેલા કેસમાં જે સંજોગો સાબિત થયા છે તે આ છે:

૧. અપીલકર્તાનો પારિવારિક ઇતિહાસ છે કે તેના પિતા માનસિક બીમારીથી પીડાતા હતા.
૨. બીમારીનું કારણ જાણી શકાયું નથી-વારસાગત ભૂમિકા ભજવે છે.
૩. પેરાનોઇડ સ્કિઝોફ્રેનિયાથી પીડાતા હોવાનું નિદાન થતાં અપીલકર્તાની ૧૯૯૨થી માનસિક અસ્વસ્થતા માટે સારવાર કરવામાં આવી રહી હતી.
૪. ટૂંકા ગાળામાં, ૨૭મી જૂનથી ૫મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૪ની ઘટના પછી

તરત જ, તેમને રૂપ વખત બિમારીની સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં લઈ જવાયા હતા.

૫. અપીલકર્તા માનસિક બિમારી માટે નિયમિત સારવાર હેઠળ હતા.

૬. પત્નીની હત્યાનો નબળો હેતુ એ હતો કે તે અપીલકર્તાના પોલીસ કોન્સ્ટેબલની નોકરીમાંથી રાજીનામું આપવાના વિચારનો વિરોધ કરી રહી હતી.

૭. દિવસના પ્રકાશમાં હત્યા કરવાથી છુપાવાનો કે ભાગી જવાનો કોઈ પ્રયાસ થતો નથી.

શ્રી અરુણ પેડનેકર શેરફી વલી મોહમ્મદ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [(૧૯૭૩) ૪ એસ. સી. સી. ૭૯] પર આધાર રાખીને દલીલ કરે છે કે માત્ર હકીકત એ છે કે અપીલકર્તાએ ભાગી જવાનો કોઈ પ્રયાસ કર્યો ન હતો અથવા તેણે દિવસના પ્રકાશમાં ગુનો કર્યો ન હતો અને તેને છુપાવવાનો પ્રયાસ કર્યો ન હતો અથવા તેની પત્નીને મારી નાખવાનો હેતુ ખૂબ જ નબળો હતો, તે સૂચવતું નથી કે અધિનિયમના કમિશન સમયે અપીલકર્તા માનસિક અસ્વસ્થતાથી પીડાતો હતો અથવા તેની પાસે ગુનાના કમિશન માટે જરૂરી મેન રિયા ન હતો.તે સાચું છે કે આ હકીકતો પોતે ગાંડપણ સૂચવતી નથી.જો કે, વર્તમાન કેસમાં, તે માત્ર ઉપરોક્ત તથ્યો જ નથી, પરંતુ તે સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના પ્રકાશમાં જોવામાં આવેલા સંજોગોની સંપૂર્ણતા છે કે

અપીલકર્તા પેરાનોઈડ સ્કિઝોફ્રેનિયાથી પીડાતો હતો. ઘટના પહેલા અને પછી મનની અસ્વસ્થતા એક સુસંગત હકીકત છે. કેસના સંજોગો પરથી સ્પષ્ટપણે એક નિષ્કર્ષ વાજબી રીતે કાઢી શકાય છે કે અપીલકર્તા સંબંધિત સમયે ભ્રમમાં હતો. તેઓ બિમારીના હુમલા હેઠળ હતા. ક્રોધ સિદ્ધાંત કે જેના પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે તે સ્કિઝોફ્રેનિયા હુમલા હેઠળ નકારી શકાય નહીં. અપીલકર્તા પર બોજની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો મત છે કે અપીલકર્તાએ પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૦૫ દ્વારા જરૂરી સંજોગોનું અસ્તિત્વ સાબિત કર્યું છે જેથી આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ નો લાભ મેળવી શકાય. અમે એવું માની શકતા નથી કે આ ગુનો અતિશય ગુસ્સાના પરિણામે કરવામાં આવ્યો હતો. એક વાજબી શંકા છે કે ગુનાના સમયે, અપીલકર્તા માનસિક અસ્વસ્થતાને કારણે કૃત્યની પ્રકૃતિને જાણવામાં અસમર્થ હતો અને આમ, તે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૮૪ નો લાભ મેળવવા માટે હકદાર છે. તેથી, અપીલકર્તાની દોષિતતા અને સજાને ટકાવી શકાતી નથી.

વિદાય લેતા પહેલા, અમે અપીલકર્તા માટે ન્યાયમિત્ર તરીકે હાજર રહેલા ડૉ. શ્યામલા પપ્પુ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી સક્ષમ સહાય માટે અમારી ઊંડી પ્રશંસા નોંધવા માંગીએ છીએ.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે હાઈકોર્ટના વિવાદિત ચુકાદાને રદ કરીએ છીએ અને અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ. જો અન્ય કોઈ કેસમાં જરૂર ન હોય તો અપીલકર્તાને તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવશે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.